

Pogovor

Bilečanci v vojni za Slovenijo

Janez Kavar

»Če bi tako imenovani Bilečanci, ki so tudi v primeru slovenske Teritorialne obrambe prevladovali v strukturi rezervnih častnikov, resnično bili ideološko, da ne rečem jugoslovansko indoktrinirani in bi bila strokovna usposobljenost temu podrejena, potem vojaško zavarovanje slovenske osamosvojitve in obramba nove države ne bi imela veliko izgledov za uspeh,« je v recenziji Kavarjeve knjige zapisal generalmajor in nekdanji načelnik generalštaba Slovenske vojske dr. Alojz Šteiner.

Teritorialna obramba Slovenije bo novembra praznovala 50. obletnico ustanovitve. Kdo ji je poveljeval v vojni za Slovenijo leta 1991? Na to vprašanje v svoji najnovejši knjigi odgovarja upokojeni brigadir Slovenske vojske Janez Kavar iz Križev.

JOŽE KOŠNJEK

O slovenski Teritorialni obrambi in novi knjigi se pogovarja na poseben dan, na dan državnosti, ko so se pred 27 leti za slovenske teritorialce začeli prelomni dnevi v obrambi nove države. Naslov knjige je izzivalen: Vojaška pošta 3215 Bileča s podnaslovom Kdo je poveljeval slovenskim teritorialcem v vojni leta 1991.

»Ker se v Združenju vojaških gornikov Slovenije skušamo ukvarjati tudi s publicistiko in ker je bilo zelo veliko naših članov tudi pripadnikov Teritorialne obrambe Slovenije in njenih alpskih izvidniških vodov, smo se odločili počastiti njen jubilej z izdajo te knjige. Zakaj tak naslov? Vojna za Slovenijo leta 1991 je bila doslej obravnavana z zelo različnih zornih kotov in na različnih strokovnih ravneh, včasih tudi populistično in politikantsko. Nihče doslej pa ni postavil vprašanja, od kod je prišel kader, ki ji je poveljeval v tej vojni. Jaz sem si ga.«

Prišli ste do odgovora. Kakšen je?

»Moja trditev oziroma ugotovitev in tudi realna dejstva so taka, da se je 90 odstotkov poveljniškega kadra Teritorialne obrambe Slovenije izobraževalo v šolah za rezervne oficirje nekdanje skupne vojske JLA in da je devetdeset odstotkov tega kadra prišlo iz tedanje največje šole JLA za rezervne oficirje, iz šole za rezervne oficirje pehote (ŠROP) v Bileči. Mogoče je naš pogled na Bilečo preveč čustven in zato želimo zamolčati dobre strani te šole, vendar se dejstev in zgodovine ne da obrniti. Vanjo smo bili v tistih časih napoteni in z znanjem, ki smo ga tam dobili, smo se bojevali v vojni za Slovenijo. V knjigi skušam objektivno in kritično prikazati delovanje te šole po vsebinski in strokovni plati. Splošna in tudi moja osebna izkušnja in strokovna ocena je pozitivna. Velika hiba šole v Bileči in v Jugoslovanski ljudski armadi nasploh je bila, da je bila politično nadzorovana. Politika se je vmešavala v stroko in to je bilo slabo. Hiba je bila politizacija v smislu predoziranja ideologije takratnega političnega režima v SFRJ in pretirnega zatiranja pozitivnega nacionalizma, narodnega ponosa in tradicij narodov.«

Zaradi Pavlihe na Vis

Tudi sami ste bili gojenc šole v Bileči.

»V prvem delu knjige opisujem svojo izkušnjo doživljanja šole in skušam pokazati, kako je potekal dan v Bileči. V drugem delu pa skušam odgovoriti na osnovno vprašanje, kdo je poveljeval Teritorialni obrambi Slovenije prelomnega leta 1991. Pokazati sem želel, kakšen profil, ne le vojaško strokovni, ampak širši, sociološki in človeški, je imel ta kader, šolan v Bileči. Pozitiven in negativen. Zame je glavna izkušnja iz Bileče ta, da je bila disciplina temelj celotnega šolanja in da je veljal slogan: red, delo in disciplina. To so nam zelo globoko privzgojili in mislim, da nam v Sloveniji marsikdaj in marsikje tega manjka in da ne bi bilo slabo to izkušnjo prenesti tudi v Slovensko vojsko. Vmešavanje politike v strokovno delo šole je bila velika hiba. Tudi sam sem doživel tak primer. V Bilečo sem pol leta dobival takratni humoristični časopis Pavliha, ki je povzročil v šoli kar precejšen nemir. To je bilo leto 1969 in takrat se je v Sloveniji zaradi cestne afere začel obračun s Stanetom Kavčičem. Pomolčan načelnika šole, odgovoren za moralno-politično vzgojo, me je poklical na razgovor, ki je sicer potekal korektno, po pravilih, in porinil predme izvod Pavlihe ter me vprašal, kakšen časopis je to. Odgovoril sem mu, da je to slovenski časopis, ki ga mi je v Bilečo za zabavo naročila sestra. Zmotil ga je napis, da je to 'časopis za pametne Slovence' in me vprašal, če smo ostali v Jugoslaviji neumni. Odprl je še četrto stran s karikaturou Kranjskega Janeza, ki mu s kože na hrbtu režejo cestne trake in ga sprašujejo, ali želi dvo- ali štiripasovno cesto... Domnevam, da sem moral zaradi tega praktični del šolanja opraviti na Visu v pomorsko-desantni enoti, in ne v meni najljubših gorah.«

Bilečo radi primerjajo s slavo ameriške vojaške akademije West Point. Je ta primerjava realna?

»Poudarjam, da sem v kasnejši vojaški karieri videl mnogo vojaških šol in njihovih programov in da je bila šola v Bileči po strokovni plati vrhunska. Primerjava z ameriškim West Pointom je za Bilečo žaljiva! Tu je bilo civilno znanje nadgrajeno

Upokojeni brigadir Slovenske vojske, publicist in raziskovalec vojaške in krajevne zgodovine Janez Kavar je ob 50-letnici Teritorialne obrambe knjigo posvetil fantom in možem, pripadnikom slovenske TO. Predstavitve knjige bo 20. septembra ob 18. uri v Natovem centru v Poljčah.

z vojaškim. Bilečanski diplomant je po praktičnem usposabljanju lahko samostojno poveljeval vodni ali četi, na West Pointu, ki je klasična vojaška akademija in po programu ni le strogo vojaška, pa se morajo diplomanti za take naloge še dodatno izobraževati.«

Nekritično sprejemanje tujega

V vojni za Slovenijo ste si stali nasproti poveljniki, ki ste se večinoma šolali na enakih šolah, po enakih ali sorodnih doktrinah, vendar ste bili vi uspešnejši, spretnější ...

»Bileča, čeprav je bila to šola jugoslovanske vojske, nam je dala osnovno znanje, ki smo ga uspešno uporabili v vojni za Slovenijo prav proti temu nasprotniku. Ne gre za hvalospes agresorski armadi in za 'janizacij' Teritorialne obrambe. Znanja, ki smo ga dobili v šolah JLA, nismo nikdar uporabili proti slovenskemu narodu in njegovi državi, ampak za njuno obrambo. Vojna leta 1991 je bil tudi spopad rezervnih častnikov na slovenski strani in aktivnih častnikov na jugoslovanski strani. Rezervni častniki smo bili v prednosti zaradi civilnih znanj, izobrazbe in izkušenj, ki smo jih dobili na delovnih mestih. Znali smo tuje jezike, ki so most do tujih znanj, aktivni častniki pa so bili

večinoma za to prikrašani. Znali smo se pogajati in se dogovarjati, česar pa se v jugoslovanskih vojaških šolah niso učili. Čeprav na slovenski strani ni bilo dovolj ustreznega poveljniškega kadra, zlasti na strateški ravni, pa so na operativni ravni rezervni častniki, večinoma šolani na jugoslovanskih šolah za rezervne oficirje, še posebej v Bileči, splošno civilno znanje uspešno nadgradili z vojaškim. Če si dovolim biti malo kritičen do našega vojaškega sistema, mislim, da je napačno, ker nismo tega sistema razvijali naprej. Za primer vzemimo Švico. V njihovi vojski so častniki večinoma rezervisti s pomembnimi položaji v civilnem življenju. Tam rezervni častnik ne more biti nekdo, ki nima uglednega, odgovornega položaja v družbi. Pa tudi svoje poklicne dolžnosti ne more opravljati, če ni kot rezervist vključen v švicarsko vojsko. Potrebno je mešanje civilnih znanj z vojaškimi.«

Ustanovitev Teritorialne obrambe pred petdesetimi leti je bila za tiste čase nekaj izvirnega, posebnega, še posebej v Sloveniji. In tudi motička za jugoslovansko armado in Jugoslavijo.

»Teritorialna obramba je nastala kot posledica invazije Sovjetske zveze na Češko-slovaško leta 1968. Poudariti

je treba, da smo Slovenci takrat znali misliti dlje in začutili priložnost za razvijanje ideje domoljubja in slovenske vojske, kar so nekateri poveljniki plačali z izgubo položaja. V TO smo našli nekatere svoje rešitve, ki so aktualne še danes. Zato me moti, ker nekatere tuje vzorce nekritično, direktno prenašamo v Slovensko vojsko. Na tujem sicer lahko najdeš veliko zanimivih idej, kar sem skušal tudi sam med šolanjem in službovanjem v Ameriki. Sprejemati in uveljavljati jih je treba premišljeno. Lašje se mi naježijo, ko vidim, da so barete nekaterih naših vojakov oblikovane in nošene točno tako kot ameriške. Zakaj ne spoštujemo svoje tradicije in primerov iz svoje vojaške zgodovine. Vojski slovenskih polkov v avstro-ogrski vojski so na primer na klobukih nosili 'krivčke' kot fantje na vasi.«

Bilečanci se ne sramujete svojega šolanja v Bileči. Ste ponosni, da ste lahko svoje znanje uporabili v vojni za obrambo samostojne Slovenije.

»Da. Kako bi med šolanjem v Bileči vedel, kako dosledno in hvaležno se bom kot častnik slovenske Teritorialne obrambe leta 1991 spomnil prav vseh podrobnosti in izkušenj iz bileške šole, ki je pustila prepoznavno sled v sodobnejši slovenski vojaški zgodovini.«